

Riik kui kodu.

On ütlematagi selge, et meie riik ongi meie kodu, kus me kõik tahame, et meil oleks hea ja turvaline elada.

Olen põlvkonnast, kes mäletab, kuidas veel paar aastakümnet tagasi tambiti meile – et ...me aadress pole maja ega tänav... mäletate ju küll: *moi adres ne dom i ne uulitsa, moi adres ...* jne Seepärast tahaks ma vaadata selle pealkirja peale pigem üksikult üldisele tasandil.

Kodu on eelkõige midagi personifitseeritud ja kindlas ruumis ja paigas olev... Eestimaal on õnneks hea elukeskkonnaga ruumi, kus end koduselt tunda.

See ruum on väärtus, vara, mida tuleb hinnata ja mille tark planeerimine ja kavandamine säilitab ning tõstab selle ruumi väärtust.

Tarkade otsuste aeg on praegu elutähtis igal pool, ka arhitektuurivaldkonnas. Eesti arhitektuuri põhijooned kujunevad meie ehitatud keskkonna loojate parima äratundmise ja otsuste baasil.

Ka esmapilgul toretsev arhitektuur on tihti põhjendatud läbi eripäraste, emotsionaalselt rikastavate ruumiolukordade loomise. Et meid ümbritsev keskkond oleks ka emotsionaalselt rikastav, on vaja kvaliteetse ettevalmistusega spetsialisti, arhitekti ja valgustatud tellijat, kes oskab arhitekti kui ruumi looja oskusi hinnata ja näha kaugemale ulatuvaid väärtusi, mida hea arhitektuur tagab.

Hea elukeskkonna saavutamine seab kõrged nõudmised kogu ühiskonnale, nii erialaspetsialistidele kui üldsusele, kes oskaks näha ja tahta kvaliteetset keskkonda. Kindlasti on see tahe ka lastetoa küsimus – nii tellijale kui tegijale. Kui selline avalikkuse huvi puudub, on väga raske vägisi tekitada elukeskkonda, kus enamusel ühiskonnaliikmetest on hea viibida.

Lisaväärtus, mida arhitektuur kui esteetiline distsipliin meie elukeskkonnale annab, on midagi seletamatut. Selle seletamatu miski või võlu majale annab hea arhitekti, oma ala meistri ruumitunnetus ja selle tunnetuse väljendus materjalis.

Kas praeguses langeva majanduse tingimustes on eetiline rääkida arhitektuuri kunstilisest ja ruumilisest lisaväärtusest? Kas peaks meid huvitama vaid riigihangete menetluse läbi saadud odavaim hinnapakumine, pööramata erilist tähelepanu töö teostaja kvalifikatsioonile või kogemusele?

Ebaeetiline oleks tähelepanu pööramata jätmine sellisele lühinägelikule arusaamale, millest lähtudes võime oma niigi piiratud rahalise ressursi lihtsalt ära raisata keskpärase või halvemal juhul mittetoimiva ehitatud keskkonna loomisega. Ka tänane **riigihanke seadus** võimaldab hanke korraldajatele pöörata suuremat tähelepanu ka muudele aspektidele peale odava hinna, kuid kahjuks minnakse enamasti kergema vastupanu teed ja vaiete kartuses otsustatakse tihtipeale ka lahenduse kasuks, mis valmides kultuurset rahuldust ei paku.

Arhitektuurne kvaliteet on tänapäeval üldine hüve. Arhitekt tegeleb avaliku ruumi ja avalike huvidega. Ehitatud keskkonna kvaliteet on otseselt seotud arhitektuuri kvaliteediga.

Avaliku ruumi kvaliteeti aitab tulevikus kindlasti tõsta ka kultuuriministeeriumi poolt välja töötatud nn. **protsendiseaduse eelnõu**, mis on valmis minema kooskõlastusringile e-õiguses ja mille kohaselt kuni 1% riigi poolt tellitud avaliku ruumina käsitletavate ehitiste investeeringuteks mõeldud summadest kasutatakse kunstiteoste ja disaini sihttellimiseks avaliku keskkonna rikastamiseks. Et vältida asjatuid fantaasiaid antud teemal, siis ütlen kohe, et kogu probleemistik tahab tõsist ühiskondlikku arutelu. Reaalne oleks seadus kehtestada alates 2011 aastast. See võiks sünkroonis kõlada ka kultuurse Euroopa kultuuripealinna temaatikaga.

Arhitektuuri väärtus kasvab ajas. Mida vanemad on ehitised, seda haruldasemad ja rohkem uuritud nad on, seda paremini kaitstud ning kõrgemalt väärtustatud nad on.

Lähiajaloo arhitektuur saab samuti kunagi vanaks ja hakkab meie aega peegeldama tulevastele põlvetele, seepärast peame täna hoolitsema selle eest, et parem osa lähimineviku arhitektuurist ka säiliks. Nagu paljudes teistes maailma riikides, nii ka Eestis on XX sajandi arhitektuuripärandi kaitsmine problemaatiline valdkond, kuna tegemist on veel väga noore pärandiga. Nõukogudeaegse arhitektuuri objektiivset hindamist segavad lisaks veel ideoloogilised varjundid ning hindajate isiklik meelestatus selle perioodi suhtes.

Meil on nõukogude ajast pärit ehitisi, mis on unikaalsed ja mille väärtustest hakkame alles nüüd päriselt aru saama, olgu nendeks siis Raine Karbi poolt projekteeritud Linnahall või Alar Kotli poolt kavandatud Tallinna Laululava või Ado Eigi ja Jüri Jaama projekteeritud raadiomaja.

Muinsuskaitseamet on kultuuriministeeriumi ja kultuurkapitali toetusel algatanud XX sajandi arhitektuuripärandi kaitseprogrammi, mis keskendub perioodile 1870-1991.

Programmi raames on enamikes maakondades juba inventeeritud ja kaardistatud nimetatud perioodist pärit väärtuslikud arhitektuuriobjektid. Inventeerimise ja kaardistamisega kogu Eesti piires loodetakse lõpule jõuda 2010-ndaks aastaks. See on konkreetne samm edasi meie lähimineviku arhitektuuriväärtuste teadvustamises ning kaasajastatud tervikpildi saamises nende seisukorrast.

Koostöös kõikide arhitektuuriga seotud riigiasutuste ja ühendustega on kultuuriministeeriumis väljatöötamisel **arhitektuurivaldkonna arengukava**.

Ma olen kindel, et just see dokument võiks olla kohaks, kus saab selgesõnaliselt kirja ka käesoleval konverentsil hr Raidla poolt tehtud ettepanek riigiarhitekti institutsiooni loomisest. Seda teemat on mitmete ministeeriumide vahelistel ümarlaudadel arutatud tänaseks juba aastaid, leidmata ikka veel konsensust.

Me väga loodame, et see arengukava ei saa olema pelgalt formaalne dokument, vaid sisaldab ka tegevuskava, kus on näidatud riigipoolsed konkreetsed tegevused toetamaks meid ümbritseva ehitatud keskkonna paremaks muutmist.

Et meie riik oleks kodune kodu!